

Лазоренко С., Чхайло М., Власенко А. Атлетичне пластичне образотворче мистецтво у роботах античних скульпторів. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2023. Том 11, № 7. С. 64-70. DOI: 10.31110/2616-650X-vol11i7-009

Lazorenko S., Chkhailo M., Vlasenko A. Atletychnе plastychnе obrazotvorche mystetstvo u robotakh antychnykh skulptoriv [Athletic fine art in the works of ancient sculptors]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka* – *Education. Innovation. Practice*, 2023. Vol. 11, No 7. S. 64-70. DOI: 10.31110/2616-650X-vol11i7-009

УДК 796.4 : 730.071.1"652"

DOI: 10.31110/2616-650X-vol11i7-009

Сергій ЛАЗОРЕНКО

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-6493-8514>
serglazarenko@gmail.com

Микола ЧХАЙЛО

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-7368-5202>
nikchkh@gmail.com

Антон ВЛАСЕНКО

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, Україна
<https://orcid.org/0009-0003-0530-2956>
Antonio03121993vl@gmail.com

АТЛЕТИЧНЕ ПЛАСТИЧНЕ ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО У РОБОТАХ АНТИЧНИХ СКУЛЬПТОРІВ

Анотація. Пластичне образотворче мистецтво Античних цивілізацій підпадало під вплив політеїстичних теософських аспектів їхньої релігії. Характерними ознаками останньої були: велика кількість божественних субстанцій, які нічим не відрізнялися від звичайних людей, за виключенням лише божественної гіпертрофовано-м'язової тілесності, яка відзначалася досконалістю і до якої прагнув кожен Античний еллін, слідуючи давньогрецькому естетичному принципу – калокагатії, яку сповідували і небожителі з Олімпу. Тому митці, які обробляли мармур, намагалися як найкраще передати божественну естетику досконалої тілесності не тільки небожителів, а і звичайних атлетів і героїв Стародавньої Еллади та Риму. Скульптори тієї пори, у неживий кам'яний матеріал вдихали реалістичні риси, передаючи емоції людей, що робило їхні шедеври максимально наближеними до живих істот. Історію становлення Античного образотворчого мистецтва, з повною впевненістю, можна назвати педагогікою давньогрецького буття. Ключовим нюансом цієї педагогіки був факт возвелічення людської тілесності, яка формувалася за божественною подобою. Матеріал даної статті, є результатом аналізу науково-методичної літератури, який дозволив виокремити еволюційні періоди розвитку Грецької і Римської спортивної скульптури від архаїки до початку нашої ери. Інформацію цього допису, можна використовувати, як нетрадиційні форми вивчення тем фізична культура Античної Греції та Риму навчальної дисципліни «Історія фізичної культури». Кожна окремо взята скульптура, або ж скульптурний комплекс, який зображає героїв і переможців змагань стародавнього олімпійського чотириріччя, має власну і неповторну історію, яку у мистецькому шедевр, намагалися зберегти для нащадків стародавні скульптори. І вивчаючи культурні артефакти, тієї доби, ми відтворюємо: по-перше – атмосферу Античної агоністики; по-друге – відзначаємо високу майстерність скульпторів щодо реалістичності відображення людської тілесності і по-третє – намагаємось втілити у нашу педагогіку естетичні принципи навчання Античного періоду.

Ключові слова: історія фізичної культури; фізична культура; образотворче мистецтво; спорт; калокагатія; тілесність; давньогрецька агоністика; античність; скульптура.

Serhii LAZORENKO

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-6493-8514>
serglazarenko@gmail.com

Mykola CHKHAILO

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-7368-5202>
nikchkh@gmail.com

Anton VLASENKO

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0003-0530-2956>
Antonio03121993vl@gmail.com

ATHLETIC FINE ART IN THE WORKS OF ANCIENT SCULPTORS

Abstract. The visual arts of Ancient civilizations were influenced by the polytheistic theosophical aspects of their religion. The characteristic features of the latter were: a large number of divine substances, which did not differ in any way from ordinary people, with the exception of only the divine hypertrophied-muscular physicality, which was marked by perfection and to which every Ancient Hellen aspired, following the ancient Greek aesthetic principle – kalokagatia, which was practiced and Celestials from Olympus. Therefore, the artists who worked on marble tried to best convey the divine aesthetics of perfect physicality not only of heavenly beings, but also of ordinary athletes and heroes of ancient Greece and Rome. Sculptors of that time breathed realistic features into inanimate stone material, conveying human

emotions, which made their masterpieces as close as possible to living beings. The history of the formation of Ancient fine art, with full confidence, can be called the pedagogy of ancient Greek existence. The key nuance of this pedagogy was the glorification of human physicality, which was formed in the divine image. The material of this article is the result of the analysis of scientific and methodological literature, which allowed us to distinguish the evolutionary periods of the development of Greek and Roman sports sculpture from the archaic period to the beginning of our era. The information in this post can be used as non-traditional forms of studying the topics of physical culture of Ancient Greece and Rome in the discipline "History of Physical Culture". Each individual sculpture, or sculptural complex, which depicts the heroes and winners of the competitions of the ancient Olympic quadrennial, has its own and unique history, which ancient sculptors tried to preserve for posterity in an artistic masterpiece. In studying the cultural artifacts of that era, we recreate: firstly, the atmosphere of Ancient Agonism; secondly, we note the high skill of the sculptors in terms of the realism of the depiction of human physicality, and thirdly, we try to implement the aesthetic principles of learning from the Ancient period into our pedagogy.

Key words: history of physical culture; physical culture; fine arts; sports; calokagatia; physicality; ancient Greek agonistics; antiquity; sculpture.

Постановка проблеми. Інноваційні підходи у сучасній педагогіці, вимагають від викладачів закладів вищої фахової освіти, креативного творчого мислення і нових нестандартних підходів до розкриття лекційних та практичних тем, навчальної дисципліни, яку він викладає. Це стосується і вибору інформаційного матеріалу, який має на меті, оптимізацію процесу засвоєння слухачами навчального матеріалу. Для цього – матеріал повинен бути адекватним, цікавим, нестандартним, систематизованим у хронологічній послідовності, а саме головне, включати відомості сучасних наукових пошуків і досліджень. Можна використовувати і традиційний матеріал, але через «окуляри» академічної рефлексії і аналізу сучасних історичних тенденцій і процесів. Будь яка інноваційна лекція, проведена викладачем, повинна бути справжнім науковим «подвигом», а нова лекція – інноваційним стандартом.

Для студентів закладів вищої фахової освіти спеціальностей 014 – Середня освіта (Фізична культура) та 017 – Фізична культура і спорт, навчальна дисципліна «Історія фізичної культури» викладається, як засвідчив аналіз матеріалу навчально-методичних посібників, однобоко, надаючи інформацію слухачам лише про фізкультурно-спортивні факти і події. Але ж термін культура передбачає не тільки цей аспект (фізична культура і спорт), це феномен, який включає і інші сторони людського існування. Вперше на присутність змагального елементу у культурі звернув увагу швейцарський професор Якоб Буркхард [6], який описав протистояння Античних художників, письменників, науковців. То ж матеріал даної статті, покликаний з точки зору гносеологічного і аксіологічного підходів, представити історію фізичної культури стародавньої Греції та Риму через шедеври пластичного образотворчого мистецтва. Як нестандартний і інноваційний підхід у викладанні навчальної дисципліни «Історія фізичної культури», завдяки якому можна познайомитися з змаганнями, переможцями і героями того історичного періоду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних історико-археологічних дослідженнях досить широко представлена інформація про шедеври пластичного образотворчого мистецтва Античної доби. Стародавні скульптури та скульптурні комплекси, надають нам можливість вивчати історію спорту Середземноморських цивілізацій не тільки за письмовими джерелами древніх науковців, поетів і письменників. Сюжети античної агоністики збереглися для нащадків завдяки роботам видатних майстрів-каменярів тієї пори, серед яких Фідій, Пракситель, Лісіпп, Агасій, Поліклет, Мирон, Полімед, Архерм та ін. Деякі їх роботи втрачені назавжди, а деякі, доля розпорядилася так, що були знайдені під час археологічних експедицій на суходолі, під товщею водних мас морів Середземноморського басейну, а деякі, взагалі, були знайдені випадково під час систематизації музейних фондів. Деякі шедеври існують у вигляді римських реплік пізнішого періоду. Для своїх шедеврів, античні майстри, використовували найкращий мармур, який видобували на Кікладських островах у Егейському морі. Про це писали В. О. Балух, В. П. Коцур, В. А. Косяк та ін. [1,2,4]. Про культурну спадщину Древньої Греції та про Олімпійські ігри у святилищі Зевса можна прочитати у однойменній книзі М. М. Булатової та С. Н. Бубки [3]. Роботи В. А. Косяка знайомлять нас з людиною та її тілесністю, онтологією тілесно-рухової активності у різних формах культури [5,6]. Про суперництво древніх художників, письменників, митців та філософів на Олімпійських іграх та змаганнях олімпійського чотириріччя писали С. А. Лазоренко, М. Б. Чхайло, О. В. Шумаков, В. Б. Романова [7,8].

Метою, проведеного наукового пошуку, було узагальнення інформації за результатами аналізу науково-методичної літератури та даних інтернет-ресурсу, доповнення та розширення повноти знань про пластичне образотворче мистецтво періоду Античності та його вплив на жанр агоністичної (спортивної) скульптури Греції та Риму.

Методи дослідження: для досягнення задекларованої мети, було використано загальнологічні методи і прийоми дослідження – аналіз, порівняння і узагальнення наукової інформації та її систематизація відповідно до діалектики розвитку зазначеної проблеми.

Виклад основного матеріалу. Більшість грецьких скульпторів, вершиною своєї творчої активності «акме» (дав.-гр. ακμή – найвища точка, вершина – соматичний, фізіологічний, психологічний і соціальний стан особистості, який характеризується зрілістю її розвитку, досягненням найбільш високих показників у діяльності, творчості) вважали шедеври присвячені переможцям

старогрецьких змагань. За словами Плінія Старшого (23/24–79 рр.): «Поліклет (...) створив і той твір, який художники називають Каноном, засвоюючи з нього основи мистецтва, немов із якогось правила, і вважають, що лише він один у творі мистецтва втілив саме мистецтво». Якщо перерахувати пропорції Поліклетівського «Дорифора» для зросту 178 см, то параметри ідеальної фігури чоловіка будуть наступними (рис. 1).

- об'єм шиї — 44 см,
- груди — 119,
- біцепс — 38,
- талія — 93,
- передпліччя — 33,
- зап'ясток — 19,
- пеніс — 7,
- сідниці — 108,
- стегна — 60,
- коліна — 40,
- гомілки — 42,
- щиколотки — 25,
- кісточки — 30 см.

Рис. 1. Дорифор

Наприкінці VII століття до н.е. у Греції з'являється зовсім новий напрямок, який виник під впливом єгипетської скульптурної школи – монументальна пластика. Ідеалізовано «живі» монументи прикрашали входи багатьох античних храмів, які фактично були інституціями не тільки релігійними, а і агоністичними. Різнокольорові мармурові скульптури досить чітко представляли анатомію краси і естетичність людської тілесності. У Дорійських областях відомі архітектурні школи були у Аргосі та Коринфі, на іонійських теренах славилися майстри Наксосу і Пароса, в Малій Азії досить відомою була мілетська школа майстрів-каменярів. Їхні шедеври відрізнялися поліхромією та витонченістю передачі естетичного і емоційного стану зображення у камені [1].

Вишуканість творинь античних скульпторів, фактично була, результатом топографічної пластичної рефлексії, які виступають ідеальними об'єктами, топосом, що є продуктом теоретичного і практичного пізнання природи анатомії людського тіла. Майстри, які обробляли камінь, намагалися реалістично передати наступні аспекти такої анатомії:

– метафору краси сили атлетів. Яка за словами Анаксагора (500–428 рр. до н.е.) є рушійною силою Всесвіту. Сила є розум («нус»), який як Закон лежить у основі буття і робить людину благородною і величною;

– фізичну міць людини, у філософії Аристотеля, джерелом якої є природня гармонійно розвинена тілобудова;

– виразність топографії людського тіла, яка була тісно пов'язана з пластичністю передачі рухів і їх точністю;

– форму спортивної рухової дії, яка набувала кількісних ознак, тобто виражала внутрішні зв'язки і способи організації взаємодії елементів скульптурних шедеврів як між собою, так і з зовнішніми елементами, що додавали життєвої реальності скульптурному комплексу у цілому;

– особлива увага приділялася тілу (торсу), як окремому фрагменту (топосу) об'єктивної реальності передачі зовнішніх і внутрішніх, статичних і динамічних, онтологічних і генетичних властивостей людського тіла (Бельведерський торс – експонат музею у Ватикані (рис. 2)).

Античні греки вважали змагальний елемент проявом фізичних якостей людини, до якого, за словами Платона (428/427–348/347 рр. до н.е.) і Філострата (170–247 рр.), її спонукав біологічний інстинкт суперництва. Бажання виявити кращого, було основою ініціативних обрядів посвяти юнаків у категорію дорослих чоловіків у кожній традиційній елліністичній спільноті. Це правило не обходило і випробовування вождів на фізичну відповідність бути очільником роду чи племені. Така аксіологічна методологія привела з часом до організованої агоністичної (змагальної) активності стародавнього населення Греції. Яка не оминула і пластичне мистецтво – скульптуру.

Діалектика атлетичного пластичного мистецтва у Елладі пройшла кілька періодів. Кожен із них відбився на скульптурних комплексах своїми характерними рисами, які були візитівками майстрів обробки мармуру та бронзи.

Геометричний період (IX–VII ст. до н.е.). Вважається, що раннє втілення грецької скульптури було у вигляді дерев'яних або ж теракотових культових статуй, вперше описаних Павсанієм (110/115–180 рр.). Жодних підтверджень цьому не збереглося і їх описи розпливчасті, незважаючи на те, що вони були, ймовірно об'єктами релігійного шанування протягом століть.

Першим реальним свідченням грецького пластичного мистецтва, цього періоду, була скульптура кентавра (рис. 3), датована 920-м роком до н.е., яка була знайдена на острові Евбея в Егейському морі (Греція). Це була статуя кентавра із села Лефканді, невідомого скульптура, з теракоти. Статуя була зібрана частинами, оскільки була навмисно розбита і похована у двох окремих похованнях. Кентавр має чітко виражену мітку (поранення) на своєму коліні. Це дозволило дослідникам припустити, що статуя може зображати Хірона, пораненого стрілою Геракла. Якщо це справді так, це можна вважати найстарішим відомим описом міфу в історії Грецької скульптури. Експонат археологічного музею в Еретрії – міста, яке знаходиться на території Античного поселення, що на заході острова Евбея.

Атлетична скульптура архаїки (VI–V ст. до н.е.). Цим періодом датована велика кількість знайдених археологами куросів (грец. *κοῦρος*) – тип статуї юнака-атлета, зазвичай оголеного, характерний зразок давньогрецької пластики періоду архаїки (650–500 рр. до н.е.). Куроси ставилися в святилищах і храмах та у гробницях, вони мали переважно меморіальне значення, але могли бути і культовими образами. Знайдена в Аттиці скульптура, по суті була надгробком молодого грецького воїна – Кройсоса (рис. 4) з міста Анавісоса, зараз зберігається в національному археологічному музеї в Атенах.

Рис. 2. Бельведерський торс

Рис. 3. Кентавр з Лефканді (Греція)

Рис. 4. Курос Кройсоса

Триметровий курос з мису Суніон, був знайдений 1906-го року. Скульптура була зроблена з мрамору острова Нікос дець у VI столітті до н.е. Свого часу прикрашала храм бога Посейдона, який знаходився на вказаному кінці суходолу. Разом з іншими скульптурами був закопаний греками після того як перси 480-го року до н.е. сплюндрували храм бога морів і океанів. На сьогодні курос є експозиційним матеріалом національного археологічного музею в Атенах. Тенейський курос прикрашав вхід до храму бога Аполлона, виготовлений приблизно у VII столітті до н.е. Витвір майстрів троянської художньої школи. Після зруйнування Трої, Агамемнон переселив усіх її мешканців до Греції, де троянці і заснували своє нове місто Тенеї. На сьогодні Тенейський курос, який інколи називають Тенейським Аполлоном, знаходиться у Мюнхенській Гліптотеці. Курос з асклепіону античного міста на острові Парос (Кікладські острови, Греція), зразок архаїчної посмішки, яка надавала рис живої людини мрамуровому витвору. Вирізьблена давньогрецькими майстрами у другій половині VI століття до н.е. з пароського мрамору, який разом з самоським були найкращим матеріалом для різьбярів по каменю. Пароський курос є експонатом Лувру (Париж, Франція). Мосхофор (грец. *μοσχοφόρος*) – давньогрецька статуя, також відома як «Носій телят». Її фрагменти розкопали у 1864 році. Статуя створена приблизно у 560 року до н.е. і, за оцінками, спочатку була висотою 1,65 метра. Зараз вона знаходиться в Музеї Акрополя в Атенах (Греція). Жіночий аналог куросу – кора. Кора Ніки – богині перемоги, що біжить, виготовлена приблизно 550-го року до н.е., відомим скульптором Архермом. Знайдена 1877-го року, поряд з постаментом, на якому був напис «Архерм», так у науковців виникла гіпотеза стосовно імені творця статуї. Представляє експозицію мистецтва Греції архаїчного періоду національного археологічного музею у Неаполі (Італія).

Атлетична скульптура класичного періоду (V ст. – перша половина III ст. до н.е.). До шедеврів цього періоду науковці відносять Геракла (Геркулеса) Фарнезького – славнозвісну Античну скульптуру міфічного героя Геракла, відновлювача олімпійських традицій ігор на честь Зевса, авторства Лісіппа, збереглася до наших днів у вигляді декількох копій. Робота славнозвісного Лісіппа, вплинула на західноєвропейську культуру декількох країн, особливо у добу бароко та класицизму. Тривалий час вважалася еталоном античної героїчної чоловічої краси. Скульптура була знайдена у Римі 1546-го року під час розкопок терм Каракалі. Власником античної скульптури став племінник папи римського Павла III, герцог Парми, кардинал Алессандро Фарнезе. Звідси нова назва скульптури – «Геракл Фарнезе». Експонат пізньої класики національного археологічного музею в Неаполі. Гермес з малюком – скульптурний комплекс роботи відомого майстра Праксителя, який творив у IV столітті до н.е. Був знайдений в Олімпії під час розкопок 1877-го року. Давньогрецький історик і географ Павсаній (110/115–180 рр.) у своєму «Описі Еллади» указував, що Гермес прикрашав храм богині Гери. На сьогодні – експонат музею у Олімпії. Антикітерський ефеб (грец. Εφηβος των Αντικιθήρων) – давньогрецька бронзова статуя класичного періоду, висотою 194 см, знайдена ловцями губок у 1900 році біля берегів острова Антикітера на відомому Антикітерському кораблі. Експонат національного археологічного музею в Атенах. Атлет із Фано (італ. *Atleta di Fano*) – давньогрецька бронзова скульптура, знайдена неподалік м. Фано (Італія). Шедевр знайшли випадково влітку 1964-го року неподалік Фано в морі (рис. 5). Скульптура з втраченими знизу ногами і морськими відкладеннями на поверхні пройшла довгий період реставрації. Висота збереженої частини 151,5 см. Постаць переможця подана у повний зріст. Його обличчя мало ідеалізоване і зберігає деяку риси портретності.

Дельфійський візничий (грец. *Νηίοχος* – керуючий колісницею). Була знайдена під час археологічних пошуків французьких археологів у Дельфах 1896 року на місці святилища на честь бога Аполлона. Статуя була встановлена у 478 чи 474 рр. до н.е. у Дельфах на ознаменування перемоги команди у перегонах колісниць на Піфійських іграх які відбувалися один раз на чотири роки. Напис на вапняковій базі скульптури свідчить, що її звели за наказом Полізалоса, тирана Джели, грецької колонії на Сицилії, як дар Аполлону, що дозволив йому перемогти в перегонах. Дискобол (грец. *Δισκοβόλος* – металник диска) – давньогрецька скульптура, завершена на початку класичного періоду приблизно в 460–450 рр. до н.е. Одна з найбільш прославлених статуй античності роботи скульптора Мирона. Він є першою класичною роботою, що зображує людину у русі.

Шедеври елліністичного періоду (друга половина III – перша половина I ст. до н.е.). Боргезький борець – елліністична скульптура, датована кінцем IV ст. до н.е.). З XVIII ст. перебуває в колекції Боргезе, за що й отримала свою назву. Авторство приписують античному скульптору Агасію Ефеському. Статуя (точніше, її фрагменти) була знайдена у першому десятилітті XVII ст. поблизу порту Неттуно, розташованого на південь від Риму. Розкопки проводилися за вказівкою кардинала Шипіоне Боргезе на місці античного поселення Антіум, де колись була вілла Нерона. Скульптура кулачного борця – бронзова скульптура доби еллінізму, знайдена на схилі римського пагорба Квірінал в останній третині XIX століття. Це майстерно пророблена фігура немолодого, професійного борця-спортсмена, що заробляє на життя кулачними боями. Серед творців цього твору може бути Аполлоній син Нестора. Хорватський Апоксіомен (рис. 6) – це давньогрецька чоловіча статуя, вилита з бронзи у II ст. до н.е., була знайдена 1996-го року на дні моря поблизу хорватського острова Веле Орюле, що у Адриатичному морі. Статуя зображає атлета апоксіомена («скребця») – у момент, коли він зчищає піт та пил зі свого тіла за допомогою малого вигнутого інструмента під назвою стригіль. Зберігається у Загребському археологічному музеї (Хорватія).

Діадумен (грец. *Διαδυμενος* – «Юнак, який увінчує себе переможною пов'язкою (діадемою) – статуя давньогрецького скульптора Поліклета, створена близько 430-х рр. до н.е. Апоксіомен Лісіппа – один з типів давньогрецької статуї, що зображає атлета, який чистить себе стригілем. Найбільш відоме творіння митця Лісіппа Сікіонського, придворного скульптора Александра Македонського, зроблене у 330 році до н.е. Бронзовий оригінал втрачено, він відомий за описом Плінія Старшого у «Природній історії». На сьогодні зберігається в Ватикані (Рим) її мармурова копія. Аталанта що біжить, або Аталанта беотійська. Експонат (копія) Ватиканського музею. Разом з Аталантою аркадською були героїнями грецьких міфів. Аталанта з Аркадії була гарною лучницею, брала участь у полюванні на калідонського вепря і навіть поранила його стрілою першою за всіх інших мисливців. Аталанта з Беотії була знаною бігункою. Майбутній її чоловік повинен був обігнати Аталанту на «бфговій доріжці», яка бігла позаду зі списом. Якщо Аталанта не наздожене свого суперника, він стане її чоловіком, в іншому випадку на нього чекала смерть. «Палестрити» – давньоримська копія, виконана за втраченим грецьким оригіналом. Її знайшли 1583 р. Цього ж року «Палестритів» придбав кардинал Фердинандо Медічі для колекції старожитностей, які зберігалися на віллі Медічі. Знайшли борців за відсутності голів, але згодом, на замовлення кардиналу голови атлетам відновили. Зараз скульптурний комплекс зберігається в галереї Уффіці (Флоренція, Італія). Вершник з мису Артеміон – бронзова скульптура 200–150-х років до н.е. Експонат національного археологічного музею Афін. Починаючи з 648-го року

до н.е., на Олімпійських іграх проводили змагання з перегонів на конях для чоловіків і юнаків, окремо для кожної вікової категорії. Тож дана бронзова скульптура передає видовищність змагань у стародавній Олімпії.

Період Давньоримської ідеалізації (друга половина I ст. до н.е. – II ст. н.е.) представлений репліками грецьких скульптурних комплексів. Група Сан-Ільдефонсо (брати Діоскури Полідевк і Кастор) антична скульптура невідомого римського митця, вирізьблена із білого мармуру у період з I століття до н.е. – I століття н.е. (рис. 7).

Рис. 5. Атле з Фано (Італія)

Рис. 6. Апоксімен з Хорватії

Рис. 7. Брати Діоскури

Скульптурний ансамбль окрім братів, на задньому плані має фігуру богині, яка прижимає до грудей кулястий предмет (можливо це яйце – яке натякає на те, що юнаки є близнюками). Перші згадки про скульптурний ансамбль датовані 1623 роком. Група прикрашала віллу Людовізі в Римі. Втрачена голова лівої фігури була відновлена скульптором Іпполіто Буцці. Зараз шедевр експонується у музеї Прадо у столиці Королівства Іспанія. Юнак з Магделенсбурга (комуна в Австрії) – давньоримська бронзова статуя у повний зріст (185 см.), була вилита у I столітті до н.е. Знайдена археологами у 1502-му році біля гори в Карінтії (федеральна земля в Австрії). На сьогодні, інформації про місцезнаходження шедевр не має. Копія, виготовлена у XVI столітті, яка є експонатом музею історії мистецтв Відня (Австрія), тривалий час вважалася оригіналом. Хлопчик, що дістає скалку – римська репліка Античногрецького оригіналу (елліністичний період III століття до н.е.), невідомого автора, вилита у I столітті до н.е. Одна з версій, хто зображений на шедевр – спартанський хлопчик, який є переможцем атлетичного забігу. Інша говорить, що це пастух, якого послали до Капітолію, щоб сповістити про напад ворогів. Експонат Капітолійських музеїв у Римі (Італія). Римські майстри боротьби, роботи невідомих митців II–III століття нашої ери, експонати археологічного музею в Остії (Італія), та з колекції скульптур Торлонія у Ватикані. Панкратіаст, який готується до атакуючих дій, римська бронзова репліка грецького шедевр, невідомого автора. Експонат паризького музею – Лувру (Франція).

Висновки і перспективи подальших досліджень. У кінці публікації, хотілося б зазначити наступне, беззаперечним фактом є екстраполяція історії розвитку змагального елементу Античної Греції та Риму на діалектику пластичного образотворчого мистецтва майстрів Середземноморських цивілізацій. Кожен період становлення стародавньої змагальної скульптури, мав власні ідентифікаційні аспекти, які дозволили систематизувати і віднести до певної історичної епохи та визначити авторів величезного переліку Античних шедеврів. Уцілілі скульптури, скульптурні комплекси, антики тощо, розповідають нам про організацію і види спорту, які були представлені у змаганнях на честь богів-покровителів полісів Стародавньої Еллади (Діадумен, Доріофор, Дискобол, Палестрити, Панкратіаст, Дельфійський візничий та ін.). Дають можливість дізнатися імена героїв та чемпіонів загалом грецьких змагань (Геракл Фарнезький, Гермес з малюком, Мілон Кротонський, брати Діаскури та ін.). Указують на факти емансипації Античного спорту (Кора богині Ніки що біжить, Аталанта беотійська тощо) та популярність юнацьких змагань – вершник з мису Артемісон, хлопчик, який дістає скалку. Надають інформацію про гігієну стародавніх спортсменів (Апоксімен з Гліптотеки в Мюнхені, Апоксімен Лісіппа та хорватський Апоксімен). Тому матеріал даної статті можна використовувати під час вивчення «Історії культури Античної Греції та Риму», «Історії фізичної культури», «Олімпійського спорту», «Історії наукової думки у фізичній культурі» та інших навчальних дисциплін.

Перспектива подальших наукових розвідок буде полягати у вивченні пластичного образотворчого мистецтва Зевсового святилища у Олімпії.

Список використаних джерел

1. Балух В. О., Коцур В. П. *Культура Античності*. Чернівці : Наші книги, 2016. 632 с.
2. Булатова М. М. *Боротьба. Енциклопедія у запитаннях і відповідях*. К. : Олімпійська література, 2017. 576 с.
3. Мария Булатова, Сергей Бубка. *Культурное наследие Древней Греции и Олимпийские игры*. К. : Олимпийская литература, 2012. 408 с.
4. Косяк В. А. *Очерки философии спорта*. Сумы : ФЛП Цёма С. П., 2018. 194 с.
5. Косяк В. А. *Людина та її тілесність у різних формах культури*. Суми: Університетська книга, 2010. 318 с.
6. Косяк В. А. *Онтология телесно-двигательной активности (философские очерки)*. Сумы : ФЛП Цёма С. П., 2017. 196 с.
7. Лазоренко С. А., Чхайло М. Б., Романова В. Б. Давньогрецька агоністика у мистецтві. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць*. Випуск 3(22). Вінниця : ТОВ «Планер», 2017. С. 642–648.
8. Лазоренко С. А., Чхайло М. Б., Шумаков О. В. *Олімпійський спорт у запитаннях і відповідях*. Суми: ФОП Цёма С. П., 2019. 176 с.
9. *Скульптура Стародавньої Греції*. URL: <https://eks33.ru/uk/child-development-5-years/skulptura-drevnei-grecii-skulptura-drevnei-grecii-klassicheskogo-perioda-kakovy-osobennosti-drevn.html>

References

1. Balukh V. O., Kotsur V. P. *Kultura Antychnosti*. Chernivtsi : Nashi knyhy, 2016. 632 s.
2. Bulatova M. M. *Borotba. Entsyklopediia u zapytanniakh i vidpovidiakh*. K. : Olimpiiska literatura, 2017. 576 s.
3. Maryia Bulatova, Serhei Bubka. *Kulturnoe nasledye Drevnei Hretsyy u Olympyskiye ihry*. K. : Olympyskaia lyteratura, 2012. 408 s.
4. Kosiak V. A. *Ocherky fylosofyy sporta*. Sumy : FLP Tsoma S. P., 2018. 194 s.
5. Kosiak V. A. *Liudyna ta yii tilesnist u riznykh formakh kultury*. Sumy : Universytetska knyha, 2010. 318 s.
6. Kosiak V. A. *Ontolohyia telesno-dvyhatelnoi aktyvnosti (fylosofskye ocherky)*. Sumy : FLP Tsoma S. P., 2017. 196 s.
7. Lazorenko S. A., Chkhailo M. B., Romanova V. B. Davnohretska ahonistyka u mystetstvi. *Fyzychna kultura, sport ta zdorovia natsii: zbirnyk naukovykh prats*. Vypusk 3(22). Vinnytsia : TOV «Planer», 2017. S. 642–648.
8. Lazorenko S. A., Chkhailo M. B., Shumakov O. V. *Olimpiyski sport u zapytanniakh i vidpovidiakh*. Sumy: FOP Tsoma S. P., 2019. 176 s.
9. *Skulptura Starodavnoi Hretsii*. URL: <https://eks33.ru/uk/child-development-5-years/skulptura-drevnei-grecii-skulptura-drevnei-grecii-klassicheskogo-perioda-kakovy-osobennosti-drevn.html>